

Az unitárius E. K. Tanács felirata a Vallás és Közokt. Ministerhez.

A vallás és közokt. minister az ev. reformatus és ág. hitvallású „két prot. egyház“ segélyezésére három millió korona évi segélyt helyezett kilátásba. Örömmel vettünk erről értesülést, mert az 1848. évi XX. t.-cz. megvalósulására az első lépés megtételére véltünk következtetni, s reméltük, hogy unitárius egyházunk is hasonló figyelemben, elbánásban fog részesülni. Annál kellemetlenebbül érintette egyházunkat, hogy a vallás és közokt. minister úr az egyházunk részéről felterjesztett és az ev. ref. és ágostai hitvallású egyházakéhoz hasonló tartalmu kérésekre még csak választ sem adott. Ennek folytán E. K. Tanácsunk feliratilag kereste meg a minister urat. E feliratot egész terjedelmében itt közöljük :

Nagyméltóságú Vallás és Közoktatásügyi magyar királyi
Miniszter Úr!

Örömmel értesültünk a lapokból, hogy Nagyméltóságod nagybecsü figyelmére méltatva az ev. ref. és ág. hitv. egyházaknak az 1848: XX. t.-cz. 3. §-a értelmében leendő állami segélyezés iránt 1903-ban az akkori kormányhoz beadott Emlékiratát, ezen két egyház részére kilátásba is helyezte, hogy azon Emlékiratban felsorolt czélok közül első sorban az egyházi adó rendezésére, illetőleg a hivek fej- és vagyoni adózásban mutatkozó túlterhelésének megszüntetésére, az egyházi közigazgatás költségeire s az országos lelkészi nyugdíjintézet segélyezésére tárczája költségvetésében az eddigi dotációkon feljül évenként 3 millió korona segélyt fog rendszeresíteni akkép, hogy ebből 1 millió már az 1907. évi költségvetésbe vétessék fel, egy további millió az 1908. éviben, az 1909. évi költségvetésbe pedig már az egész 3 millió.

Csaknem egyidejűleg a más két prot. egyház Emlékiratával, 1903 márc. 24-ről 122—1903. sz. s ezt kiegészítőleg 1904 apr. 22-ről 276. sz. alatt a mi magyarországi unitárius egyházunk részéről is bátrak voltunk megtenni hasonirányú felterjesztésünket, illetőleg kérésünket, a melyet gr. Tisza István akkori miniszterelnök és Berzeviczy Albert akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter uraknak

elnökségünk személyesen nyújtott be, kérve annak figyelembe vételét, a mire mindketten kilátásba is helyezték, hogy a dolog természeténél fogva ugyanazon figyelemben részesítik, mint a más két prot. egyház Emlékiratát. A bekövetkezett kormányválsággal s az azt követő nemzeti küzdelemmel azonban a mi felterjesztésünk éppen úgy lekerült a napirendről, mint a más két prot. egyház Emlékirata, míg az utóbbit Nagyméltóságod alkotó kezébe vette s részben máu a megvalósításhoz is juttatott.

Megvagyunk győződve, hogy Nagyméltóságod csak azért nem terjeszkedett ki egyidejűleg intézkedésével a mi kérésünkre is a más két prot. egyház Emlékiratára nézve tanusított jó akarattal, mivel tárczája átvételével már felhalmozva levő ügyek nagy száma miatt arról mindeddig még tudomást sem vehetett; de ha erről is tudomást nyer és alkotó kezébe veszi, a mi kérésünk elől sem zárkozik el, annyival inkább, mert az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §-a, a mely alapul szolgált a más két prot. egyház Emlékiratának, a mi unitárius egyházunkra is ép oly mértékben vonatkozik; sőt a mennyiben éppen e t.-cz. 1-ső §-a nyilvánította az addig csak Erdélyben törvényes létjoggal bíró unitárius vallást egész Magyarországra kiterjedőleg törvényesen bevett vallásnak, több joggal talán senki sem hivatkozhatik arra, mint a mi unitárius egyházunk.

Ehez képest bátrak vagyunk Nagyméltóságodat a legmélyebb tisztelettel kérni, hogy méltóztassék fennebb jelzett 122—1903. és 276—1904. számok alatti felterjesztéseinket is nagybecsű figyelmébe méltatni s legalább azon czimleteket, a melyeket a más két prot. egyház Emlékiratából elfogadni méltóztatott, a mi felterjesztéseinkből is elfogadva, méltóztassék a mi unitárius egyházunk részére is a megfelelő összeget az 1907., 1908. és 1909. évi országos költségvetésben oly módon előírányozni, felvenni és biztosítani, mint a mely ezt a más két prot. egyháznak előírányozott 3 millió államsegélyre nézve megtenni szándékozik addig is, a míg az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §-a a maga teljes egészében végrehajtható lenne; s fentartva és a lehetőleg növelve egyházunk számára is az eddigi egyházi segélyeket.

Nagyméltóságú Miniszter úr! Kérésünk indokául a törvény mellett, a melyre a mint fennebb is bátrak voltunk érteni senki több joggal nem hivatkozhatik, mint a mi unitárius egyházunk; felhozhatnók a múlt századokban szenvedett sok veszteségünket, a midőn nemcsak hogy az államtól semminemű jótétményben nem részesültünk, hanem attól mindennemű javainkból kiforgattattunk; felhozhatnók ennél fogva szegénységünket s mind a mellett csekély létszámunk mellett is a nemzeti kulturának 3 középtanoda s több mint 100 elemi iskola fentartásával 3 századon át tett nem csekély szolgálatunkat, a minek terhe nagy részben most is egyházunk többnyire szegénysorsu hiveire nehezedik, s felhozhatnók egyházunknak tisztán magyar, illetőleg székely mivoltát s így kétségbe nem vonható hazafiságát; de miután mindezek fenjelzett felterjesz-

téseinkben benne foglaltatnak, azokra nem terjeszkedünk ki most ujólag, hanem a legmélyebb tisztelettel ismételten kérve Nagyméltóságodat, hogy méltóztassék unitárius egyházunkat a más két prot. egyházzal szemben tanusított nagybecsű figyelmében és jóakarátában részesíteni, vagyunk stb.

A magyarországi Unitárius egyház Képviselő Tanácsának 1906 július hó 11.-én tartott üléséből

Ferencz József
püspök.

Végh Mihály
egyh. titkár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Hartmann Eduárd. A „Philosophie des Unbewussten“ (1869) írója ezelőtt néhány héttel megszűnt élni. Schoppenhauer mellett egyik nagy képviselője volt a modern pessimizmusnak. „Selbsterzetzung des Christenthums“, „Religion der Zukunft“ „Religion des Geistes“ (1882) munkáiban folytatta bölcseletét s támadta a kereszténységet és annak irányait, a liberalis theologiai irányt nem kevésbé, mint az orthodoxot. A „Religion des Geistes“ művében fejtette ki részletesen vallásbölcseletét s mutatta be a jövő vallását, melyet ő a kereszténységből és a buddhizmusból próbált a buddhizmushoz hajlással megalkotni. Sok czáfolatot hívott ki s lehet, hogy barátokat is szerzett. De a Hartmann-féle bölcselet vallásának, negatív jelleme miatt, mégis aligha a jövő sokat ígérhet. Hartmann, lehet hogy a tudományellenes supranaturalismus és a vallástalan naturalismus régi ellentéteit akarta tételeivel megszüntetni s azok közt a helyes utat megtalálni. De hisz erre törekszik az általa annyira támadott liberalis theologia is, a nélkül, hogy a keresztény alapot hátrahagyná.

Servét szobra Párisban. A Sacre-Coeur-templom előtt La Barre szobra áll nem sokára. Hirdetni fogja, egy politikai lap kifejezése szerint, hogy „Róma sülve szereti a szabadgondolközőkat“. A városi tanács kezdesére az Estrapade-téren most Servétnek is,